राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र, पुणे–३०.

'STARS' प्रकल्पांतर्गत

संकलित मूल्यमापन २ : २०२३–२४ : सराव प्रश्नपत्रिका

इयत्ता – आठवी : विषय – मराठी (प्रथम भाषा)

शिक्षकांसाठी सूचना आणि उत्तरसूची

'STARS' प्रकल्पांतर्गत २०२३-२४ या शैक्षणिक वर्षात राज्यस्तरावरून विद्यार्थ्यांची पायाभूत चाचणी, संकलित मूल्यमापन चाचणी – १ व संकलित मूल्यमापन चाचणी – २ अशा तीन शैक्षणिक प्रगती चाचण्या घेण्याचे नियोजन करण्यात आलेले आहे. प्रत्येक विद्यार्थ्याने संबंधित इयत्तानिहाय अपेक्षित अध्ययन संपादणूक प्राप्त केली आहे किंवा नाही याची पडताळणी या चाचण्यांद्वारे करण्यात येईल. राज्यस्तरावरून २०२३–२४ या शैक्षणिक वर्षात प्रथम सत्राअखेर इयत्तानिहाय अध्ययन निष्पत्तींवर आधारित इयत्ता तिसरी ते आठवीच्या विद्यार्थ्यांची संकलित मूल्यमापन–१ घेण्यात येत आहे. सदर चाचणीचा मुख्य उद्देश विद्यार्थ्यांनी संबंधित इयत्तेमधील अध्ययन निष्पत्ती किती प्रमाणात प्राप्त केल्या आहेत हे शिक्षकांनी लक्षात घेऊन गरजेनुरूप कृती–कार्यक्रमाची अंमलबजावणी करणे हा आहे.

चाचणीचे स्वरूप : शैक्षणिक वर्ष २०१७–१८ पासून इयत्तानिहाय व विषयनिहाय अध्ययन निष्पत्तींचे विकसन करण्यात आलेले आहे. राष्ट्रीय शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, नवी दिल्ली यांच्या सूचनेनुसार विद्यार्थ्यांची अध्ययन संपादणूक ही अध्ययन निष्पत्तींच्या आधारे तपासली जाणार आहे. या पुढील काळात होणारी सर्व राष्ट्रीय संपादणूक सर्वेक्षणे व राज्य अध्ययन संपादणूक सर्वेक्षणे ही अध्ययन निष्पत्तींवर आधारित असणार आहेत, त्यामुळे संकलित मूल्यमापन – २ साठी प्रश्नपत्रिका विकसित करताना संबंधित इयत्तांच्या मराठी विषयाच्या अध्ययन निष्पत्ती विचारात घेतल्या आहेत.

तोंडी चाचणी घेण्यासाठी सूचना :

१) तोंडी चाचणीसाठी काही पूरक साहित्य आवश्यकता असल्यास (उदा., वाचन उतारे, शब्दकार्डे, वाक्यकार्डे, चित्रे इ.) असे साहित्य पुरेशा संख्येने चाचणी सुरू करण्यापूर्वी तयार करून ठेवावे.

२) तोंडी चाचणी घेत असताना चित्र निरीक्षण, श्रवण, वाचन इ. कृतींसाठी विद्यार्थ्यांना पुरेसा वेळ द्यावा.

३) विद्यार्थ्यांची नेमकी संपादणूक लक्षात येण्यासाठी पारदर्शी व तणावमुक्त वातावरणात चाचणी घेण्यात यावी.

४) वयोगटानुसार विद्यार्थ्यांच्या घरच्या/परिसर भाषेचा स्वीकार करावा.

५) तोंडी प्रश्नांचा विद्यार्थ्यांचा प्रतिसाद वैयक्तिक स्वरूपात घ्यावा व प्रतिसादानुसार लगेचच प्रत्येक विद्यार्थ्याच्या प्राप्त गुणांची नोंद दिलेल्या गुणनोंद तक्त्यात करावी, अर्धा गुण देऊ नये.

६) तोंडी चाचणी ही लेखी चाचणीच्या दिवशीच पूर्ण होईल असे नियोजन करावे.

लेखी चाचणी घेण्यासाठी सूचना :

१) इयत्ता तिसरी व चौथीच्या मुलांसाठी एक एक प्रश्न वाचून दाखवावा, काय करावयाचे आहे, हे समजावून सांगावे व तो प्रश्न सोडवायला सांगावा. याप्रमाणे एक एक प्रश्न पूर्ण करत चाचणी सोडवून घ्यावी.

२) इ. पाचवी व आठवीच्या विद्यार्थ्यांपैकी ज्या विद्यार्थ्यांना आवश्यकता आहे, त्यांना प्रश्न समजावून सांगावा. मात्र उत्तराचा संकेत देऊ नये.

३) विद्यार्थ्यांची नेमकी संपादणूक लक्षात येण्यासाठी पारदर्शी व तणावमुक्त वातावरणात चाचणी घेण्यात यावी. शाळेच्या मधल्या सुट्टीची वेळ झाल्यास अथवा मुले कंटाळली आहेत असे वाटल्यास थोडा वेळ थांबून नंतर उरलेली चाचणी घेण्यास हरकत नाही.

४) लेखी चाचणीमध्ये उत्तरे लेखनासाठी आवश्यक जागा देण्यात आलेली आहे.

५) संबंधित विषय शिकवणाऱ्या शिक्षकांनी आपल्या वर्गात ही चाचणी घ्यावयाची आहे व ती तपासावयाची आहे.

६) प्रत्येक विद्यार्थ्याची सद्य:स्थितीमध्ये नेमकी संपादणूक कशी आहे, हे पाहणे हा मुख्य उद्देश चाचणी घेण्यामागे आहे. दिव्यांग विद्यार्थ्यांच्या बाबतीत सदर चाचणी घेण्याबाबतचा निर्णय संबंधित विद्यार्थ्यांचा दिव्यांग प्रकार लक्षात घेऊन शाळा मुख्याध्यापक, शिक्षक यांनी घ्यावा. आवश्यकतेनुसार विशेष तज्ज्ञ किंवा विशेष शिक्षक यांची मदत घ्यावी.

७) प्रात्यक्षिक/तोंडी आणि लेखी चाचणीचा गुणनोंदणी तक्ता चाचणीच्या सुरुवातीला देण्यात आलेला आहे. प्रश्ननिहाय गुणांची नोंद सदर तक्त्यात शिक्षकांनी करावयाची आहे. अर्धा गुण देऊ नये.

८) शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांच्या गुणांचे विश्लेषण करून वर्गस्तरावर गरजेनुरूप कृती–कार्यक्रम तयार करून अंमलबजावणी करावी.

उत्तरसूची व गुणदानाबाबत सूचना
इयत्ता : आठवी – विषय : मराठी (प्रथम भाषा)

तोंडी	लेखी	एकूण गुण
१०	५०	६०

प्र. क्र.	योग्य उत्तरे व सूचना	अध्ययन निष्पत्ती क्र.	गुणदान
	तोंडी चाचणी		
प्र. १)	**तुझ्या परिसरात साजऱ्या केल्या जाणाऱ्या कोणत्याही एका सणाबद्दल माहिती सांग.**	08.01.01	२
	सणाचे नाव, सण कोणत्या महिन्यात साजरा केला जातो, सणाचे महत्त्व, सणाचे वैशिष्ट्य, सण साजरा करण्याची पद्धत इ. मुद्द्यांच्या अनुषंगाने समर्पक शब्दांत माहिती सांगणे अपेक्षित आहे. • वरीलप्रमाणे विषयाची मांडणी केल्यास. • विषयाची मांडणी मुद्देसूद नाही किंवा अडखळत बोलतो.		 २ १
प्र. २)	**खालील बातमी वाचून त्या खाली दिलेल्या प्रश्नांची उत्तरे लिहा.**	08.01.02	५
	अ) समारंभाचे प्रमुख पाहुणे – श्री. अविनाश शिवतरे आ) कला प्रदर्शनास प्रतिसाद देणारे – रसिक इ) श्री. अविनाश शिवतरे ई) बातमीमधील घटक – १) चित्रकला शिबिर २) शिबिराचा समारोप ३) सप्रात्यक्षिक मनोगत ४) समारंभाचे अध्यक्षस्थान ५) आभार प्रदर्शन अशा समर्पक उत्तरास		१ १ १ २
प्र. ३)	**दिलेली कविता वाचून त्या खाली दिलेल्या प्रश्नांची तोंडी उत्तरे दे.**	08.01.03	३
	अ) संगणक उत्तर येईल असा प्रश्न – कवीच्या घरी काय आणणार आहेत? दूरच्या व्यक्तीचा चेहरा कोणामुळे दिसणार आहे? सुबक सुंदर चित्र कशामुळे काढता येईल? असे प्रश्न तयार केल्यास. आ) संगणकाच्या मदतीने अचूक गणित करता येईल, देश-विदेशातील मित्र जोडले जातील, सुंदर सुबक चित्रे काढता येतील. अशा प्रकारची समर्पक उत्तरे दिल्यास.		१ २
	लेखी चाचणी		
प्र. ४)	**खालील संवाद वाचून त्यावर आधारित दिलेल्या प्रश्नांची उत्तरे लिही.**	08.01.05	६
	अ) वरील संवादात प्रत्यक्ष दोन व्यक्ती सहभागी आहेत. आ) १) दीन : आजारी मुलाची दीन अवस्था पाहून आईचे डोळे भरून आले. २) दिन : १५ ऑगस्ट हा दिवस आपण स्वातंत्र्य दिन म्हणून साजरा करतो. इ) शब्दकोश, गुगल ॲप, शिक्षक, वर्गमित्र, विविध शैक्षणिक ॲप्स, युट्युब, विविध संदर्भ पुस्तके इ. अशा प्रकारचे समर्पक उत्तर दिल्यास.		१ २ ३

प्र. क्र.	योग्य उत्तरे व सूचना	अध्ययन निष्पत्ती क्र.	गुणदान
प्र. ५)	**खालील उतारा वाचून त्यावर आधारित दिलेल्या प्रश्नांची उत्तरे लिही.**	08.01.08	६
	अ) **(ब)** सोशिक व खिलाडू आ) १) फुले : फुलांचे आयुष्य खूप कमी असते, पण तरीही ते आयुष्याविषयी आस्था दाखवितात. निसर्गात आनंदाने जगतात. २) फुलपाखरे : फुलपाखरांचे आयुष्य काही दिवसांचे असते, पण जीवनाकडे ते सकारात्मक दृष्टीने पाहतात. निसर्गात आनंदाने जगतात. जीवनाचा रसास्वाद घेतात. यासारखे समर्पक उत्तर दिल्यास. इ) • ३ ते ४ समर्पक वाक्ये लिहिल्यास. • २ समर्पक वाक्ये लिहिल्यास. • १ समर्पक वाक्य लिहिल्यास.		१ २ ३ २ १
प्र. ६)	**सूचनेनुसार कृती कर.**	08.01.09	५
	अ) चौकीदार, मामलेदार, इनामदार यांसारखे शब्द लिहिल्यास आ) जडत्व, पालकत्व, ममत्व यांसारखे शब्द लिहिल्यास इ) अनवाणी ई) पांग फेडणे. या वाक्प्रचारास १ गुण व समर्पक वाक्य लिहिल्यास १ गुण द्यावा.		१ १ १ २
प्र. ७)	**अ) दिलेल्या सूचनेनुसार उत्तरे लिही.**	08.01.10	९
	अ) खालील कविता वाच व त्या खाली दिलेल्या प्रश्नांची उत्तरे लिही. १) अन्नजाल म्हणजे अन्नाची साखळी किंवा एक प्राणी इतर प्राण्यांना खाऊन जगणे किंवा एक प्राणी दुसऱ्या प्राण्यावर अवलंबून असणे. २) कारण निसर्गाने अन्नजाल निर्माण केले परंतु, या प्रक्रियेत काही जीव जाती नष्ट झाल्यामुळे अन्नजाल क्षीण होत चालले आहे. ३) निसर्गातील पशुपक्षी, प्राणी यांचे जतन व संवर्धन करणे. मानवाने प्राण्यांची हत्या न करणे. प्राणी वाचून निसर्गाचा समतोल राखण्याचा प्रयत्न करणे. यांसारखे समर्पक उत्तर अपेक्षित. **आ) तुमच्या शाळेत 'अपूर्व विज्ञान मेळावा' आयोजित केला आहे. त्याला भेट देण्यासाठी मित्राला पत्र लिही.** पत्ता, दिनांक , मायना, मजकुरात शुद्धलेखनासह समर्पक मुद्देसूद मांडणी व योग्य समारोप केल्यास पूर्ण गुण देणे. • पत्र पाठविणाऱ्याचा पत्ता, दिनांक, मायना • विषयानुसार मजकूर व योग्य समारोप		६ २ २ २ ३ १ २
प्र. ८)	**खालील जाहिरातीचे वाचन करून त्या खाली दिलेल्या प्रश्नांची उत्तरे लिही.**	08.01.12	४
	अ) वरील जाहिरात पिसगावातील शालेय विद्यार्थ्यांसाठी आहे. आ) पिसगावातील इयत्ता पहिली ते इयत्ता आठवीमधील विद्यार्थ्यांनी जिल्हा परिषद डिजिटल शाळेत प्रवेश घेणे. इ) जाहिरात अधिक आकर्षक होण्यासाठी शाळेच्या फीचा उल्लेख करणे, शाळेचा भ्रमणध्वनी देणे, इतर विविध योजना अंतर्गत योजना कोणत्या याचा स्पष्ट उल्लेख असावा. यासारखी समर्पक व योग्य उत्तरे स्वीकारणे.		१ १ २

प्र. क्र.	योग्य उत्तरे व सूचना	अध्ययन निष्पत्ती क्र.	गुणदान
प्र. ९)	**दवाखान्यात येणाऱ्या रुग्णांसाठी सूचना देणारा कमीत कमी तीन सूचनांचा सूचनाफलक तयार कर.**	08.01.13	३
	विषयाला अनुसरून सूचना लेखन केल्यास प्रत्येक सूचनेस गुण द्यावेत. • ४ ते ३ सूचना लिहिल्यास • २ सूचना लिहिल्यास • १ सूचना लिहिल्यास		 ३ २ १
प्र. १०)	**खाली दिलेल्या मुद्द्यांच्या आधारे 'माझी आवडती कला' (उदा. चित्र, संगीत, नाट्य, शिवण, गायन इ.) या विषयावर आठ ते दहा ओळींत निबंध लिही.**	08.01.14	५
	• ८ ते १० वाक्यात समर्पक असे लेखन केल्यास. • ६ ते ८ वाक्ये लिहिल्यास • ४ ते ६ वाक्ये लिहिल्यास • किमान ३ वाक्ये लिहिल्यास • किमान १ ते २ वाक्ये लिहिल्यास		५ ४ ३ २ १
प्र. ११)	**'तू अनुभवलेली सहल' या विषयावर आठ ते दहा वाक्ये लिही.**	08.01.15	५
	विद्यार्थ्यांची समज, आकलन याचा विचार करावा. लेखनातील आशयाचा विचार करावा. लेखनात बोलीभाषेतील शब्दांचा उपयोग केल्यास ते स्वीकारावेत. • किमान ८ ते १० वाक्ये लिहिल्यास • किमान ६ ते ७ वाक्ये लिहिल्यास • किमान ४ ते ५ वाक्ये लिहिल्यास • किमान ३ वाक्ये लिहिल्यास • किमान १ ते २ वाक्ये लिहिल्यास		 ५ ४ ३ २ १
प्र. १२)	**सूचनेनुसार कृती कर.**	08.01.18	७
	अ) १) उपमा अलंकार २) बारा अक्षरे आ) अव्ययीभाव समास, द्वंद्व समास इ) वाचनीय ई) भूतकाळ आणि भविष्यकाळ प्रत्येकी १ गुण द्यावे		१ १ २ १ २